İktısadî tetkikler

Rusyada toprak meselesi

Yazan: **Targan Hacim Çarıklı**

Rusyada, eski asilzadelerin ellerinde bulundurdukları büyük arazi bir tarafa bırakılacak olursa, köylü sınıfının hiç bir zaman üzerinde çalıştığı toprağın sahibi olmadığı herkesçe malûmdur. Ve bunun içindir ki komünizm en münasib sahayı Rusyada bulmuştur.

Eski Çarlık Rusyasında toprak köylünün malı değildi. Arazi muayyen zamanlarda devrî bir şekilde aileler arasında taksim ediliyordu. Rusyada garb memleketlerinin aksine olarak hiç bir zaman ferdî bir ziraat teşekkül etmemiş, Rus toprakları daima üzerinde çalıştıkları yerlerin mülkiyetine sahib olmıyan aileler tarafından işlenmiştir.

Bugün Rusyada aileler tarafından yapılan bu ziraat sistemi büsbütün ortadan kalkmış ve Rus arazisi biraz ileride izah edeceğimiz kolkoz adı verilen ve kooperatife benzeyen teşekküllerle; bir nevi devlet çiftliği manzarası arzeden Sovkoz'ların idaresine tevdi edilmiştir.

Bu yazımızdan evvel gene bu sütunlarda çıkan bir yazımızda Rusyada inkılâbı takib eden senelerde N.E.P. remizlerile ifade edilen eski aile ziraatine rücu edildiğini yazmıştık. Fakat 1928 senesinden itibaren Rusyada kolkozlar sayesinde müşterek ziraat sistemini umumileştirmek yolunda büyük gayretler sarfedilmiş ve bu neticeye bugün vâsıl olunmuştur.

Rusyada N.E.P. devrinde yeniden tesüs eden aile ziraatinden müşterek ziraat usulüne geçmek kolay olmamıştır.

Troçki; Rikof ve komünist partisinin ileri gelen bazı zevatı N.E.P. devrindeki aile ziraatinin verdiği müsbet ve iyi neticeleri ileri sürerek müşterek ziraat usulünün tatbikına itiraz ediyorlardı. Halbuki Stalin müşterek ziraat usulünün komünist idealine en uygun ziraat şekli olduğunu ileri sürerek kolkoz ve sovkoz'ların bütün memlekette meydana getirilmesini istiyordu. Stalin giriştiği bu mücadeleyi kazanmış ve 1928 senesinden itibaren Rusyada müşterek ziraat sistemi yavaş yavaş her tarafta tatbik edilmeğe başlamıştır.

6 kânunuevvel 1930 dan itibaren ise kolkozlar bütün Rusyada teşekkül etmeğe başlamıştır. Bugün bütün Rus arazisi bu teşekküllerin elinde bulunmaktadır.

Kolkoz adı verilen ziraî teşekkülleri, köylü ailelerinin aralarında eskiden devrî bir şekilde taksim ettikleri araziyi bir araya koyarak vücude getirdikleri ve hükmî şahsiyet sahibi bir topluluk olarak tarif edebiliriz.

Bugün Rusyada adedleri pek çok olan kolkozlarda yalnız arazi birliği değil, ayni zamanda ziraat aletleri, hayvanlar, gübre, velhasıl ziraatte kullanılan her nevi menkul kıymetler birliği mevcuddur. Kolkoz teşekkülünün dışında yalnız köylünün ailesile birlikte ikamet ettiği ev ve onun etrafını çeviren küçük bahçe kalmıştır. Komünist rejimi köylünün çok ehemmiyet verdiği bu evlere dokunmağa cesaret edememiştir.

Kolkozlar bir nevi kooperatif manzarası arzetmektedirler; ve şahsiyeti hükmiye sahibidirler. Bu teşekküllerin Gusbankta hesabı carileri mevcuddur. Bazı kolkozlar milyonlara sahib bulunmaktadırlar.

Kolkozlar işletmekte oldukları arazinin de sahibi addediiebilirler.

Çünkü: 1937 senesinde mer'iyet mevkiine giren Rus kanunu esasisinin sekizinci maddesi kolkozlara işgal ettikleri arazinin tasarrufunu tahdid edilmemiş bir zaman (ebediyyen) için vermektedir. Ebedî bir tasarruf mülkiyetten başka bir şey değildir. Fakat ayni kanunun altıncı maddesinde arazi, madenler ve ormanlar mülkiyetinin ancak devlete aid olabileceği söylenmektedir. Binaenaleyh burada medenî hukuk cephesinden bir tezad mevcuddur. Çünkü ayni mülkiyet hakkı ayni zamanda iki hükmî şahsiyete verilmiş bulunmaktadır. Acaba bu kanunla hükûmet istediği zaman kolkozları bu ebedî tasarruf hakkından mahrum etmek imkânını mı kendisi için hıfzetmek istemiştir?

Gene ayni kanunun yedinci maddesinde ziraatte kullanılan alet ve makinelerin, hayvanların, müşterek sosyalist mülkiyeti olduğu da söylenmektedir. Bu, yukarıda zikrettiğimiz üç madde, birbirile tezad teşkil etmekte, kolkozların tasarruf ettikleri mülkiyet haklarile devlet ve sosyalist mülkiyet haklarını birbirine karıştırmaktadır.

Kolkozların tâbi bulundukları nizamnamelere gelince: Bunlar devletçe tek taraflı olarak hazırlanmış ve kendilerine cebrî olarak tatbik edilmiş kaidelerdir. Kolkozlar bu nizamnamelere itaat etmek mecburiyetindedirler.

İdarî bakımdan kolkozları tetkik edecek olursak: Bizim Anonim şirketlerimize benzediklerini görürüz.

Kolkozların başında intihabla seçilmiş bir reis bulunmaktadır ki istihsal ve teşekkülün iyi çalışmasından mes'uldür ve reisin yanında bir idare meclisi mevcuddur. Ve bu idare meclisi bütün salâhiyeti elinde toplamıştır ve kolkoz reisi meclisin emirlerine itaatle mükelleftir.

Anonim şirketlerde olduğu gibi kolkozlarda da istihsal ve çalışmayı kontrol eden bir murakabe komisyonu mevcuddur. Reis, idare meclisi ve murakabe komisyonu azalarının hepsi köylüler tarafından intihabla seçilmektedir.

Bu idare mekanizmasının haricinde kolkozlarda büyük bir rol oynayan komünist partisinin mümessilleri de bulunmaktadır. Bu mümessiller istihsal, yeni usullerin ziraate tatbikı gibi teknik işlerle meşgul oldukları gibi, propaganda, konferans vesaire gibi siyasî işlerle de uğraşmaktadırlar.

Kolkozların faaliyeti: Kolkozların ziraatle meşgul olan teşekküller olduğunu söylemiştik. Bu teşekküller beş senelik plân mucibince tesbit edilen faaliyetleri yapmak ve tayin olunan istihsali temin etmek mecburiyetindedirler.

Komünizm, büyük arazi üzerinde yapılan müşterek ziraate mütemayil bir rejimdir. Ve bunun içindir ki kolkozlara tasarruf ettikleri büyük arazi üzerinde büyük ziraat yapılması emredilmiştir.

Köylü sınıfı ise reisin emri ve sıkı disiplini altında müşterek bir çalışma sistemine icbar edilmiştir. İçtimaî bakımdan Rus köylüsü bugün amele vaziyetinde değilse de işlediği toprağın sahibi de değildir. İstediği ziraati yapmakta serbest olmayıp kolkozların emir ve direktifleri altında çalışmaktadır.

Bugün Rus tarlaları aynen fabrikalarda olduğu gibi başlarında mes'ul birer şef bulunan köylü ekipleri tarafından işlenmektedir.

Rusyada büyük ziraat makineye ihtiyac göstermekte idi. Bu ihtiyacı temin için hükûmet memleket dahilinde adedleri pek çok olan traktör istasyonları meydana getirmiştir. Bu istasyonlarda toplanan traktörler bütün Rus topraklarında çalışmakta ve bedel olarak da mahsule iştirak etmektedirler.

Rusya ziraate makineyi getirmekte Amerikayı taklid etmiş ve çok az zamanda istihsalini çok fazla artıracağını ümid etmişti. İlk Rus plânı beş sene zarfında buğday istihsalinin yüzde 50, pamuğun yüzde 20, pancarın yüzde 95 nisbetinde artacağını iddia etmişti. Hâdisat bu iddiayı her ne kadar tasdik etmemişse de Rusyada istihsal ilk mutlak komünizm devresine nazaran çok artmış bulunmaktadır.

Mahsulün taksimi : Rusyada köylüye emeğinin mukabili, amele gibi yevmiye olarak değil, yetişen mahsulden bir hisse olarak verilmektedir. Bütün sene tarlada çalışan köylü, yetişen mahsulün bir hissesine hak kazanmaktadır. Kolkozlar yetiştirdikleri mahsulü, kolkoza dahil köylüler arasında taksim etmezden evvel mahsulün yüzde on beşle yirmisi arasında tahavvül eden bir miktarını en ucuz fiatla, şehirlerin ihtiyacını karşılamak üzere devlete satmak mecburiyetindedirler. Bundan maada mahsulün yüzde 22 ile 35 arasında tahavvül eden bir kısmı da traktör istasyonlarına istihsali temin uğrunda sarfettikleri mesai mukabilinde verilmektedir. Geriye kalan kısımdan gelecek senenin tohumu ve kolkozların ihtiyat olarak saklamak mecburiyetinde oldukları miktar da çıkarıldıktan sonra mütebaki mahsul, köylüler arasında, çalıştıkları gün nisbetinde taksim edilmektedir.

Köylü mahsulün yüzde 40 ını aralarında taksim edebildikleri seneler kendisini mes'ud addetmektedir.

SOVKOZ Sovkoz adı verilen ziraî teşekküllerin bir devlet çiftliği manzarası arzettiklerinden biraz evvel bahsetmiştik. 1917 senesinde şahsî mülkiyet hakkını ilga eden komünist hükûmeti Rus asilzadelerinin sahibi bulundukları büyük araziye el koymuştur. İşte devletin üzerinde pamuk, buğday, tütün, pancar gibi mahsuller yetiştirdiği bu arazi üzerinde Sovkoz'lar meydana gelmiştir.

Devlet bu araziyi kendi hesabına işletmektedir. Ve pek tabiî, en mükemmel, en yeni usuller bu arazi üzerinde yapılan ziraate tatbik edilmektedir. 1939 da neşredilen bir istatistiğe göre o sene zarfında Rusyada 4000 Sovkoz bulunmaktadır.

Sovkozların hukukî bünyelerini tetkik edecek olursak kolkozların aksine olarak, bunların devletin malı olduğunu ve şahsiyeti hükmiye sahibi olmadıklarını görürüz. Binaenaleyh bu arazi üzerinde çalışan köylü tamamile bir amele vaziyetinde bulunmakta ve binnetice yetiştirilen mahsul üzerinde hiç bir hakka sahib bulunmamaktadır. Bu köylülere aynen fabrikalarda çalışan ameleler gibi muayyen bir yevmiye verilmektedir.

Targan Hacim ÇARIKLI

HAVACILIK

Bu haftanın hava harbinden alınan neticeler

Yazan: **Arif Ahıskal**

Dokuz milyon askerin, namütenahi sayıda motörlü ve zırhlı kıt'aların yanıbaşında yer alan on binlerce tayyarenin şiddetli muharebeleri bugün için birinci derecede ehemmiyet kazanmış bulunuyor.

Şark cephesinin bol hareketli ve fazla kızışan hava muharebeleri, harbin başından bugüne kadar devam etmekte olan Manş cephesini az çok ikinci plâna bırakmış bulunuyor.

İngiliz havacıları Roterdam limanına, Boulonge, Hamburg ve Saine - Nazaire'e şiddetli taarruzlarda bulunarak yüksek infilâklı bombalar atmışlar ve Roterdam limanında mecmuu 100 bin tonluk 17 gemi batırmışlardır.

Bu haftanın Manş cephesindeki mihver zayiatı 135, Britanya zayiatı ise 36 tayyaredir. Bu arada haziran ayı zarfındaki insanca zayiat yekûnunun çok düşük ve geçen aylara nispetle onda bir nispeti arzetmesi, mihver akınlarının bu cephedeki tavsayışını açıkça izaha kâfidir.

Akdeniz cephesinin belli başlı ve kayda değer hareketi Süveyşe karşı mihver taarruzudur. Buradaki bütün gayretler Ortaşarka olacak Amerikan yardımını aksatmağa matuftur.

Şüphe yoktur ki; en göze batan taraf şark cephesidir. Bu cephe tahmin ve tasavvurların fevkinde olmak üzere büyük muvaffakiyetler kaydetmektedir. Mihver havacılarının bir hava yıldırım harbi yapabileceklerini her zaman bekliyebilirdik. Nitekim ilk günlerin hareketleri, tayyare meydanlarına karşı başarılan şiddetli baskınlar bu tahminlerde isabetler olduğunu gösterecek mahiyette idiler. Ve hakikat gene de öyledir. Ancak şu var ki, yedi bine yaklaşan ve bir günde 551 Sovyet tayyaresinin de tahribile neticelenen hava muharebeleri hiç de ufak çapta birer savaş değillerdir. Fakat, Sovyet hava meydanlarının çok fazla miktarda memleket içine serpilmiş bulunmaları ve Sovyet tayyareciliğinin de bu meydanlarda tertiblenerek esaslı bir baskın hareketine maruz kalmaktan korunmuş bulunması, havalarda bir yıldırım harbinin tahakkukuna mâni olmuş ve Alman tayyarecileri umduklarından çok daha fazla ve geniş ölçüde çalışmak mecburiyetinde kalmışlardır.

Mihver havacılığı bu haftanın hava muharebelerine bir günde 167 Sovyet tayyaresi düşürerek geniş bir bilânço ile başlamış ve bunlardan 85 tanesini meydanlara karşı yaptığı taarruzî baskınlarla tahrib etmeğe muvaffak olmuşlardır. Fin tayyarelerinin mihver havacılığının akınlarına iştirak etmeğe başlamış olmaları da mihvercilerin şark cephesindeki hareketlerine bir yardım teşkil eder.

Sovyet taarruzları ve hareketleri daha ziyade cepheler üzerine inhisar etmiş gibi bir netice çıkarılmaktadır. Cephe üzerindeki hava muharebelerinde 139 Alman tayyaresinin düşürülmüş olması, hava muharebelerinin oldukça şiddetli cereyan etmekte bulunduğunu işaret etmektedir. Sovyet tebliğleri 2300 Alman tayyaresinin tahrib edilmiş olduğunu bildirirken kendi zayiatlarını da 1900 olarak göstermektedir.

Sovyet havacılığı Alman denizciliğine de akınlar yapmışlar ve bu baskınlarda on üç nakliye gemisile bir destroyeri batırmağa muvaffak olmuşlardır. Bu hareketler yanında geniş mikyasta olanlarını daima cepheler üzerinde görmekteyiz.

Bu haftanın hava muharebelerinden alınacak neticelere göre denebilir ki; Sovyet havacılarının bütün didinmeleri daha ziyade tedafüî bir maksada doğru yürümekte ve hasım havacılığına üstünlük kaptırmamak gayretile de fırsat düştükçe taarruzlara geçmektedirler. Cephe üzerindeki muharebeler neticelerinin daha kabarık yekûnlu zayiat listelerini ihtiva etmesi de bunu göstermektedir.

Finlandiya üzerine yapılan bu haftanın tek uzun mesafeli ve hasım toprakları üzerindeki Sovyet bombardıman hücumu, şiddetli bir müdafaa sistemile karşılanmış ve fazla zayiatla geri dönmüştür. Bundan başka sınırları aşan bir bombardıman hareketi göze çarpmamaktadır.

Bunlara nazaran, önümüzdeki hafta zarfında mihver havacılığının çok daha üstün bir hareket serbestliğine malik olarak taarruzlarına devam edeceğini ve Sovyet tayyareciliğinin mukabil taarruzlarda büyük işler başaramıyacağını kestirebiliriz. Müdafaaya doğru giden bir tabiye sisteminde hareket serbestliğini çabuk kaptırmak mukadderdir. Bu da üstünlük kurmak istiyen tarafa verilmiş bir avantaj olur.

A. AHISKAL

Şehir ve Memleket Haberleri

Valinin beyanatı

Lûtfi Kırdar muhtelif şehir işleri etrafında gazetemize izahat verdi

Vali ve Belediye reisi Lûtfi Kırdar, bir muharririmizin sorduğu suallere şu cevabları vermiştir:

«— İnşaat faaliyetimiz şimdilik daha ziyade yol inşaatı etrafında toplanmaktadır. Gazi bülvarının ve Yerebatan sarayı yanındaki yolun inşası ve bu sahanın açılmasile meşgulüz. Bugün bu sahayı dolaşarak tetkiklerde bulundum. Gazi bülvarının açılması, hem bu sahanın imarına, hem de nakil vasıtalarının kısmen buradan geçmesi suretile nakliyat işlerindeki topluluğu dağıtmağa hizmet edecektir. Bunu tamamlamak arzusundayım.

Meydanlardaki mermer inşaattan şikâyeti ihtiva eden bir yazıyı ben de gördüm. Bundan evvel de zannederim şair ve edib Mithat Cemal, mermer inşaatın lehinde şairane bir yazı yazmıştı. Bunun leh veya aleyhinde bulunanlar olabilir.

Şehir dahilindeki bina inşaatında yeknasaklığın teminine dair vaki neşriyat doğrudur. Yapı ve yollar kanunu caddenin genişliğine göre inşa olunacak binaların azamî irtifaını tahdid etmektedir. Fakat bu binaların asgarî irtifaları hakkında bir hüküm yoktur. Dahiliye Vekâletine müracaat ederek asgarî irtifa haddinin de tayini için bir kanun teklifini rica ettik. Vekâlet, müracaatimizi tetkik ve lüzum görürse Büyük Millet Meclisine böyle bir lâyiha arzedecektir. Bu suretle inşaatta yeknasaklık temin edilecektir.

Elektrik idaresinin birikmiş parası vardır. İdarenin bize devrine aid kanun lâyihasına göre, her seneki hasılatın masraftan fazlasının elektrik tesisatının ıslah ve ikmali için sarfedilmesi lâzımdır.

Yalnız kanun, tramvay ve elektrik tesisatının geçtiği yolun on beş metrelik kısmının idare hasılatile yapılmasına müsaade etmektedir. Tesisatın ıslahına aid hazırlanmış projelerin tatbikı için idare hasılatının en az on seneliğini bu işe sarfetmekliğimiz lâzımdır. Halbuki vaziyet dolayısile bu ıslahatı yapamıyoruz. Yalnız biz hükûmete müracaat ederek tramvay hattının geçtiği on beş metrelik sahanın otuza iblâğı ile bu sahaya tesadüf eden inşaatın Elektrik ve Tramvay idaresi tarafından yapılabilmesine muvafakat edilmesini istedik. Vekiller Heyeti kararı çıktığı takdirde bu inşaat sahasını genişletmiş olacağız. Yoksa Tramvay ve Elektrik idaresi hasılatını almağa salâhiyetimiz yoktur.»

Belediye Yapı ve Yollar Kanununun tadilini istedi

Belediye, yapı ve yollar kanununun on birinci maddesinin tadili için Dahiliye Vekâletine müracaat etmiştir. Bu maddedeki hükümler halkla belediye arasında esaslı ihtilâflara sebeb olmaktadır. Bu maddeye göre imar plânları yapılmış şehirlerde bu plâna uygun olmıyan arsalarda inşaata müsaade edilmez. Buna mukabil Belediyeler halkın tasarruf hakkına halel vermemek maksadile inşaat müsaadesi verilmiyen bu arsaları derhal istimlâke mecburdur.

Şehircilik mütehassısı Prost tarafından hazırlanan imar plânında şehrin bir çok yerlerinde yeşil sahalar bırakılmaktadır.

Buradaki arsaların sahibleri Belediyeye müracaatle arsalarında ya inşaata müsaade edilmesini ve yahud da istimlâk edilmesini istemektedirler. Bu istimlâklerin yapılması ise milyonlarca liraya mütevakkıftır. Şimdi, Belediye, Dahiliye Vekâletine müracaatle bu plânın ilk beş senelik tatbik kısmına tesadüf eden arsaların istimlâki, geri kalan kısımlarda ise ileride bunların yıkılmasına muvafakat edileceğine dair sahiblerinden birer taahhüdname almak suretile şimdilik inşaat müsaade edilmesi için kanunda tadilât yapılmasını istemiştir.

Bir amele kamyon altında öldü

Cesedi muayeneye giden Adliye hekimi de kaza geçirdi

Eyübsultan kazasına bağlı Rami nahiyesinin Cebeci köyü civarında dün sabah bir kamyon kazası olmuştur.

O civardan, bir müteahhide aid taş yüklü kamyon geçerken, iki taş amelesi kamyonun durmasını beklememiş, atlayarak binmek istemişlerdir. Bunlardan biri binmiş, kamyona yüklü taşların üstüne yerleşmiştir. Diğeri atlayıp taşların üstüne basınca, ayaklarında lâstik ayakkabılar bulunduğundan kaymıştır. Kaymasile beraber de kamyonun altına gitmiş ve arka tekerlek üstünden geçmiştir.

Derhal ölen bu amele, Mizrab oğlu 37 yaşında Cemal Buluttur. Tahkikata Müddeiumumî Necati el koymuştur. Adliye hekimi Hikmet Tümer, kaza yerine giderek öleni muayene etmiş ve cesedin gömülmesine ruhsat vermiştir.

Diğer taraftan, Adliye hekimi Hikmet Tümer de, kaza yerinde muayeneyi müteakıb bir taksi otomobilile dönerken, kaza geçirmiştir. Doktor, birlikte gelen jandarma Süleyman Toyu Rami karakoluna bıraktıktan sonra, bindiği otomobil Edirnekapı istikametinde yol almıştır. Fakat daha asfalta çıkmadan, taksi şiddetli bir sarsıntile hendek kenarındaki direğe çarpmıştır. Şoför kazayı önlemek için derhal manevra yapabildiğinden otomobil sadece yan taraftan çarparak bu suretle tehlike atlatılmıştır. Bununla beraber otomobilin sol yan kapısı içeri çökmüştür. Çamurluğu da hasara uğramıştır. Maamafih doktora bir şey olmamıştır.

Boğaziçinin Anadolu yakası

Şehircilik mütehassısı Prost tarafından Şehir Meclisi tarafından kabul edilmiş olan Boğaziçinin Anadolu yakası imar plânı tasdik edilmek üzere Nafıa Vekâletine gönderilmişti. Vekâlet bu plânı mahallinde tetkik etmek üzere Vekâletin şehircilik mütehassısı M. Hasmer'i İstanbula göndermişti. Mumaileyh bu tetkikatını ikmal ederek Ankaraya dönmüştür.

MÜTEFERRİK

Birliklerde nakiller

İthalât ve ihracat birliklerinde görülen lüzum üzerine bazı değişiklikler yapılmıştır. Bu meyanda Manifatura İthalât Birliği umumî kâtib muavini Mazhar, Çuval ve Kanaviçe İthalât Birliği umumî kâtib muavinile becayiş edilmiş ve Manifatura İthalât Birliği umumî kâtib muavini açıkta kalmıştır.

Diğer taraftan kahve ve çay ithalât birliği umumî kâtibi Celâlin, madenî eşya ithalât birliğine, madenî eşya ithalât birliği umumî kâtib muavini Nacinin de çay ve kahve ithalât birliğine nakilleri takarrür etmiştir.

Bir türlü bulunamıyan define

Sürpagob mezarlığındaki define işi yılan hikâyesine benzemiştir. Beş günlük bir çalışma neticesi bir şey çıkarılmıyan define arayıcıları, hafriyatın fennî bir şekilde yapılması hususunda evvelce kendilerine teklifte bulunan bir Rus mütehassısına müracaat etmişlerdir.

Mütehassıs, hafriyat sahasını yeniden tayin etmiştir. Dün hafriyatın devamı hususunda ikinci bir müsaade için alâkadar makamlara müracaatte bulunmuşlardır.

Asker ailelerinin temmuz aylıkları

İstanbul Belediyesi asker ailelerinin temmuz aylıklarını vermek üzere Belediyeler bankasından bir istikraz akdi için müracaat etmiştir. Asker ailelerine yardım varidatı hakkında yeni kanun çıktıktan sonra tahsil edilecek para ile bu istikraz ödenecektir.

Otobüs altında kalan çocuk öldü

Eyübde Sofular caddesinde oturan Mehmedin 5 yaşlarındaki oğlu Nihad, evvelki akşam Defterdar yokuşu caddesinde üç arkadaşile oynarken, şoför Alinin idaresindeki 3045 numaralı Eyüb - Keresteciler hattında işliyen otobüsün çarpmasına maruz kalarak ağır surette yaralanmıştır.

Süratle Şişli Çocuk hastanesine kaldırılan Nihad, dün sabah ölmüştür.

Tahkikata nöbetçi Müddeiumumî muavini Necati el koymuş ve vak'a mahallinde bir keşif yapılmıştır. Suçlu şoför yakalanmıştır.

MAARİFTE

Maarif Vekilinin tetkikleri

Maarif Vekili Hasan Âli Yücel tetkiklerine devam etmektedir. Vekil dün Maarif matbaasına gitmiş, kitab vaziyeti etrafında izahat almıştır. Hasan Âli Yücel, müzeleri de gezmiş, yeni inşaatı tetkik etmiştir. Maarif müdürlüğü, yeni ders senesi hazırlıkları hakkında bir rapor tanzim ederek Vekile arzedecektir.

Mekteb imtihanlarına dair Vekâletin yeni bir tamimi

Lise ve orta mekteb son sınıflarında kanaatle bütünlemeye kalan talebenin tâbi olacağı kayıdlar hakkında Maarif Vekâleti alâkadarlara yeni bir tamim göndermiştir. Bütünlemeye kalmaları dolayısile lise bitirme veya devlet orta mekteb imtihanlarına eylûlde başlıyanlar dört imtihan hakkında birini, ertesi yıl haziran devresinde başlıyanlar keza dört imtihan hakkından ikisini kaybetmiş olacaklardır.

Prevantoryomlara alınacak talebeler

Akşam kız san'at mekteblerine devam eden talebelerin de Maarif prevantoryomuna alınmaları için Vekâlete müracaat edilmişti. Bu mekteblerde bulunan ve yaşları azamî tahsil çağı olan 20 yaşından fazla olmıyan bekâr ve yardıma muhtac talebeden, prevantoryom ve sanatoryomda tedavilerine heyeti sıhhiye raporile lüzum gösterilenlerin de diğer mekteb talebelerinin tâbi olduğu şartlar dahilinde Maarif prevantoryomlarında tedavilerini Vekâlet kabul etmiştir.

İKTISAD

Kauçuk fabrikatorlarının içtimaı

Kauçuk fabrikatorları bugün Millî Sanayi Birliğinde bir toplantı yapacak ve gümrük tarifesinin kauçuk ithalâtına taallûk eden kısmı üzerindeki temennilerini tespit edeceklerdir.

200 ton makine yağı

Türk - İran petrol kumpanyası tarafından getirtilmiş olan 200 ton makine yağının Petrol Ofisince satın alınmasına karar verilmiştir. Fiat Murakabe bürosu bu yağların maliyet ve fiatlarını tespit etmekle meşguldür.

HEM NALINA MIHINA

İngiltere, neden hâlâ müdafaada ?

Harb, sulhta kazanılır, diye bir söz vardır ki harbin ancak sulh zamanındaki hazırlıklar ve silâhlanma neticesinde kazanılacağını ifade eden bir vecizedir. Bunun ne kadar doğru olduğu, kim bilir kaçıncı defa olarak şimdi bir daha sabit olmuştur.

Almanya, bu harbe, sulh zamanında iyice hazırlandıktan sonra girdi; sırasile Lehistanı, Danimarkayı, Norveçi, Holandayı, Belçikayı, Fransayı, Yugoslavyayı, Yunanistanı mağlûb etti; başta Girid olmak üzere Ege adalarını ele geçirdi; Libyada, İtalyanların imdadına koştu; nihayet Sovyet Rusya gibi bir deve de taarruz ederek onun ordularını bir ayda 600 kilometreden fazla derinlikte geriye sürdü; biri çok esaslı iki müstahkem hattı yardı; şimdi şarkta kat'î netice peşinde bütün kuvvetile harbediyor.

İngiltere, bu harbe, sulh zamanında hiç hazırlanmadan girdi; askerî kudreti nisbeten zayıf olan İtalyanın muvasala imkânı bulamadığı denizaşırı müstemlekelerinde galib geldi. Diğer cephelerde, Almanlarla çarpıştığı her yerde muvaffak olamadı. Hatta denizaşırı Libyada bile Almanlarla karşılaşınca bütün bir zaferin semerelerini kaybetmek mecburiyetinde kaldı.

Şimdi, Almanya Sovyetler Birliğile bir ölüm dirim kavgasına tutuşmuştur. Alman ordusunun dörtte üçü, belki de daha fazlası şark cephesinde dövüşüyor; İngiltere ise Almanyanın en fazla meşgul olduğu bir zamanda, yalnız hava hücumlarile iktifa ediyor. Almanyanın şarkta Sovyetlerle tutuşmuş olmasından istifade ederek bütün kuvvetlerile çullanması lâzımken bu bir daha bulunmaz fırsatı kaçırmak üzere bulunuyor. Bir daha bulunmaz diyoruz; çünkü, eğer Kızılordu kat'î bir mağlûbiyete uğrarsa, artık, İngilterenin eline böyle bir fırsat bir daha geçmez; çünkü Avrupada, Almanyanın karşısında durabilecek ve İngiltereye yardım edecek kuvvet kalmamıştır. Bütün bu fırsat devresinde İngiltere, yalnız Suriye seferini neticelendirebilmiş, bir de sinir harbi cephesinde, «V» mücadelesi açmıştır. Bu «V» harbi, biraz da İngilterenin filî hareketsizliğini örtmek için yapılan bir nümayiş olsa gerek.

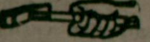
İngiliz Genelkurmayı da, devlet ricali de pekâlâ bilirler ki Almanya, Sovyetleri kısa bir zamanda mağlûb eder de onun bütün kaynaklarını eline geçirirse, artık hemen hemen yenilmez bir kudret haline gelir. Bu, böylece malûm olunca, Almanyaya taarruzun tam zamanı, şimdidir. Kendi nöbetini beklemek yerine, kuvvetli birisile fena halde tutuşmuş olan düşmana hemen çullanmak, her kavganın en basit kaidesidir. O halde İngiltere neden seyirci vaziyetindedir ve neden yeni müttefikine yardım ederek müşterek hasmı iki ateş arasına almamaktadır? Bu sualin cevabı basittir. Çünkü, İngiltere iki senedir, Amerikanın da yardımile mütemadiyen hazırlandığı halde, bir türlü, Almanyaya karşı taarruzî bir harb yapacak askerî kudreti elde edememiştir. İngiltere, hâlâ, müdafaa harbi yapmaktadır. Şimdiye kadar bütün gönüllü veya zorakî müttefikleri, İngiliz ordularının müdafaa harbini ve hazırlık devresini uzatmışlar ve ona vakit kazandırmışlardır: bugün de Sovyetler Birliği, bu vazifeyi ifa etmektedir.

Hâdiseler şunu göstermiştir ki İngiltere, bugün dahi umumî bir taarruza geçecek kadar, hazır değildir. Bunun iki sebebi vardır:

1 — İngilizler, geçen harbden sonra, tenperver bir sulh havası içinde gevşemişler, harbe hazırlanmamışlardır.

2 — Bugün dahi 515 milyonluk İngiliz İmparatorluğu, henüz topyekûn bir harb için bütün kuvvet kaynaklarını seferber eden topyekûn bir gayret sarfetmek lüzumunu tam manasile kavramamış; yahud kavramış da harekete geçememiştir.

Bununla beraber, İngiliz milletinin, bilhassa kendi adalarında gösterdiği ve taarruza geçinceye kadar daha da göstermek mecburiyetinde bulunduğu eşsiz mukavemeti takdir etmemek kabil değildir. Bütün çekilenler, dünkü hatalı gevşekliğin tabiî bir neticesidir.

Küçük hikâye

Büyük ateş

Mükerrem Kâmil Su

Karım beş sene evvel öldü. Niçin? Neden bu kadar erken? Henüz gencdi. Onu seviyordum. Ölüme karşı bu arzu, hayattan böyle ansızın kaçış nedendi? Bunu daima düşündüm. Onu ölüme iten kuvveti, bu kuvveti yaratan sebebleri çok araştırdım. Nihayet şimdi her şeyi öğrenmiş bulunuyorum.

Karımı seviyordum. Ona ellerimi uzattığım zaman hemen hemen herkes tarafında tenkide uğramıştım. Çünkü hasta idi. Bu yüzden kocasını ve küçük kızını terketmişti. Onu tedavi ediyordum. Fakat onun iyileşmek için en küçük bir arzusu bile yoktu.

Onu tanıdığım sıralarda evlenmeyi hiç düşünmüyordum. İşimin haricinde ufak tefek maceralarım vardı ki, bana yetiyordu. Fakat onda bir şey, ölçüsü olmıyan bir kuvvet durmadan beni kendisine çekiyordu. Zamanla ona esir olduğumu, ondan geçemez bir hale geldiğimi hissediyordum.

Bir akşam onu çok hasta buldum. Yüzü kıpkırmızı idi. Gözleri tutuşmuş bir ruhun alevini aksettirir gibi pırıl pırıldı. Fena bir öksürük boğazını, göğsünü parçalıyordu. Ellerini tuttum:

— İyileşmeniz lâzım. Anlıyormusunuz? İyileşmelisiniz, diye çırpındım.

Ne demek istediğimi anlayacak halde değildi. O dakikada onu kaybedecek olursam çekeceğim ıstırabı düşündüm. Bu o kadar derin bir acı olacaktı ki, bu ıstırabı ancak büyük bir duygunun, prüzsüz bir aşkın yaratabileceği muhakkaktı. Şu halde o yaşamalı ve benim olmalı idi.

Onu hayatıma bağlayabilmek için çok uğraştım. Nihayet bir gün, dizlerinin dibine düşen varlığımın onsuz manasız bir külçeden başka bir şey olmıyacağına inandı. Evlendik...

Hastalığı yenmiştik. O, hayata yeniden dönmüş olmaktan gelen bir sevincle çocuklar gibi şen, tasasız, hatta mes'uddu. Onu aşkımla, şefkatimle sarıyor; mesleğimin bütün kudretini kullanarak sıhhatile alâkadar oluyordum.

İlk yıllar saadetle akıp geçti. Bazan bir küçük mektebli gibi şakacı olurdu. elele kırlarda, deniz kıyılarında dolaşır, ağaçlara tırmanırdık. Bazan romantik bir genc kız hüviyetile karşıma çıkar; beni erişilmesine imkân olmıyan ilâhî güzelliğin peşinde koştururdu. Bazan da tam manasile kadındı. Çeken, bağlayan, seven, ıstırab çektiren, ümidin ve ümidsizliğin tadını tanıtan bir kudretle varlığı etrafında kıvrandırırdı.

Lâkin aslâ bir anne rolünde görünmedi. Sevgisinde ya coşkun, yahud sakindi. Fakat onda bir damla şefkat bulmağa imkân olmadı.

Mes'uddum. Onun yanında yaşamak bana huzur ve enerji veriyordu. Mesleğimde muvaffak oluyordum. Gene hastalanması ihtimali ile sarsılmadığım zamanlarda dünyanın en kaygusuz adamı belki bendim.

Lâkin bir an geldi ki, dehşetli bir can sıkıntısına tutuldu. Birdenbire neş'esini kaybediverdi. Bir gün gayet sade bir şeyden bahseder gibi: «Düşünüyorum ki hayata sarılmak, yaşamayı sevmek budalaca bir şey derdi. Netice malûm olduktan sonra şu ve bu şeylerin arkasından koşmak niçin? Bir gün silinip gideceğimizi hesaba katmadan didiniyoruz. İhtraslarımızın, arzularımızın ardı arası kesilmiyor. Faniliğimizi unutarak Fani şeyler arkasından sürükleniyoruz. Nasıl olsa içimizdeki o büyük ateş sönecek olduktan sonra..»

Bu şekilde konuşmasını istemiyordum. Ellerini avuçlarımın içine aldım. Yaşamak için hayatı sevmek icab ettiğini, ümid etmek ve her şeyi hoş görmek lâzım geldiğini ona da kabul ettirmeğe çalışıyordum. Fakat beni dinlemiyordu. Heyecanlarının tükendiğini, hayattan tad almadığını söylüyordu. «Belki de ihtiyarlıyorum» diye hüznüne, kırılan duygularına ve sinen heyecanlarına hüküm vermeğe kalkışıyordu.

Hasta değildi. Fakat asabı gerilmiş, sinirleri bozulmuştu. Tedavisi için hocalarımla elele vereke ne yapmak lâzımsa hepsini yaptım. Fayda vermedi. Çok bedbahttım.

Bir akşam eve döndüğümde onu bulamadım. Hizmetçi sandalla çıktığını haber verdi. Korku ile sahile koştum. İlerde, denizin epey uzaklarında devrilmiş sandalını buldum. Bu bir kaza mı idi? Yoksa?..

Tam beş yıl acılar, azablar içinde bunu düşündüm. Onu sevmekte, onu aramakta devam ettim. Ona o kadar alışmıştım ki.. Denizin içerlerinden, meçhul uzaklıklarından bir gün çıkıp gelivrecekmiş gibi ömrümü hazin bir bekleyişe bağladım. Bende ondan bir şey kalmıştı, yahud o benden bir çok şey alıp gitmişti.

İşimin haricinde bir ölüden farkım olmadığını anlıyordum. Benim de heyecanlarım tükenmiş, arzularımın arkası alınmıştı. Hiç bir şeye yürekten bağlanamıyordum. Ben de onun gibi her yerde ve her şeyden sıkılıyordum.

Bu korkunc hal o güzel, küçük kızı gördüğüm güne kadar devam etti. Onunla beraber aşkın bir kere daha hayatımda belirdiğini sandım ve derin duygular, harikulâde heyecanlarla sarsıldım.

Kabarık kumral saçları, iri iri kestane renkli gözleri vardı. Gülen çocuk yüzü yaz yağmurlarından sonra aydınlanan gökleri, yıkanan tabiatı hatırlatıyordu. Liseye devam ediyordu ve ben, şakaklarına kır düşmüş, büyük bir aşkın izinde, o büyük aşktan kalan sonsuz bir ıstırabla vakitsiz çöken bu zavallı adam, her sabah onun yolunu gözlüyordum.

Ona her rastlayışımda kalbimi sıkıştıran o büyük kederin dağıldığını hissediyordum. Hayatıma yeniden başlamak imkânını elde etsem bu küçük kızla evlenebileceğimi ve mes'ud olacağımı düşünüyordum. Beni ancak aylardan sonra farkedebildi. Yanımdan geçerken başını önüne eğer ve kızarırdı. Bu rastlamalarda dolaşan adımlarını tatlı bir heyecanla seyrederdim.

Bir öğle sonu idi. Mektebinin yakınındaki bir ağaçlıkta oturuyor, onu düşünüyordum. Birdenbire karşıma çıkmış olması beni son derece şaşırttı. Nasıl sevinmiş, nasıl bir dakika içinde mes'ud oluvermiştim Yarabbi!..

Başı ile hafif bir selâm verdi. İlâhî şeyler düşündüren o güzel gözlerini gözlerime dikerek titreyen bir sesle:

— O niçin öldü, diye sordu.

Birdenbire her yerin karardığını sandım. Kalbim çarpmağa başladı. Kim, diyemedim. Fakat gene sordu:

— Beni ararmı idi hiç?

Korkunc bir şekilde titriyordum. Ona dikkatle bakmağa koyuldum. Evet, bu güzleri artık tanıyordum. Şimdiye kadar nasıl oldu da farketmemiştim bunu? Bu ne gafletti. Bu ne affedilmez bir dalgınlıktı...

Küçük elleri ile yanan ellerimi yakaladı. Derinliğine göz yaşları dolan bir sesle:

— Ona karşı çok iyi olduğunuzu, onu mes'ud ettiğinizi söylediler, diye konuştu. Bunun için size teşekkür ediyorum.

Eğldi, bir an dudaklarının ateşini ellerimin üstünde hissettim. Sallanarak ayağa kalktım. Narin vücudünü kollarimin arasına alarak:

— Kızım, evlâdım! diye inledim.

Kollarımdan sıyrıldıktan sonra ağlayarak, hıçkırarak sür'etle uzaklaştı. Karımı düşündüm. Onun için ıstırab çeken, ölümüne ağlayan küçük kızı düşündüm. Artık her şeyi kavramış bulunuyordum.

Sevdiğim kadını bu topraklardan vakitsiz ayıran kuvvet bu güzel küçük kıza, bir zamanlar hayatını korumak emeli ile terkettiği yavrusuna, duyduğu o büyük hasretti...